

Mottagare: Kulturdepartementet

Kulturrådets yttrande över SOU 2026:31 Ett investeringsprogram för kultur (dnr Ku2026/00479)

2026-09-22
KUR 2026/5992

Kulturrådet
Box 27215, 102 53 Stockholm
kulturradet@kulturradet.se

1. Inledning och övergripande synpunkter

Statens kulturråd välkomnar ambitionen att bredda kulturens finansiering och de förslag som lämnas i Ett investeringsprogram för kultur, SOU 2026:31.

Ambitionen att bredda kulturens finansiering har funnits länge inom kulturpolitiken. Utredningens förslag utgör en viktig utveckling av kulturpolitiken i den riktningen. Vi ser förslagen som ett uttryck för ett tydligare erkännande av att kulturen är större än kulturpolitiken i snäv mening. Kulturlivets utveckling formas inte enbart genom offentliga beslut och offentliga resurser, utan också av människors egna initiativ, civilsamhällets engagemang, filantropi, entreprenörskap och professionella kulturaktörers utvecklingskraft. Genom att förbättra förutsättningarna för fler aktörer att bidra till kulturens finansiering kan också det gemensamma ansvarstagandet för kulturens utveckling stärkas. Utredningens förslag kan därför bidra till att kulturens ekonomiska förutsättningar förbättras och att fler vägar skapas för människor, organisationer och företag att bidra till kulturlivets utveckling.

Möjligheten att ge gåvor med skattereduktion och systemen för matchning av privata gåvor flyttar en del av initiativkraften närmare medborgare, publik och kulturlivets egna aktörer. På så sätt skapas förutsättningar för ett mer decentraliserat system där nya idéer kan växa fram underifrån. Samtidigt innebär förslagen inte att det offentliga avsäger sig sitt ansvar. Tvärtom bygger de på ett samspel mellan privata och offentliga medel som kan förstärka ett engagemang som redan finns i samhället.

Kulturrådet ser mycket positivt på utredningens synsätt att satsningar på kultur kan ses som investeringar med betydande värden för både individer och samhälle. Ett levande kulturliv bidrar förstås till konstnärliga och estetiska värden – men också till bildning, kreativitet, innovation, tillväxt, attraktiva livsmiljöer, sammanhållning och demokratisk utveckling. Eftersom många av dessa värden uppstår utanför den enskilda kulturverksamheten riskerar kultursektorn att bli

underfinansierad om samhället inte skapar mekanismer som främjar investeringar och långsiktigt engagemang.

En grundläggande förutsättning för att reformerna ska ge avsedd effekt är att ökade privata intäkter inte leder till minskad offentlig finansiering. Kulturrådet delar utredningens bedömning att matchningssystemen behöver tillföras nya medel och inte finansieras genom omfördelning av medel inom statens budget för kultur. Endast under denna förutsättning kan reformerna bidra till verklig resurstillväxt i kulturlivet och stärka kulturverksamheternas långsiktiga förutsättningar.

Utredningen ger en värdefull bild av kulturlivets mångfald när det gäller organisationsformer och finansieringsmodeller. Kulturrådet konstaterar samtidigt att de delar av kulturlivet som bedrivs i privat regi framträder relativt otydligt i analysen. Aktörer som till exempel kommersiella musikarrangörer, privata konsthallar, privatteatrar och digitala plattformar utgör en viktig del av kulturlivet. Att även dessa aktörer beaktas är viktigt för att insatserna för att bredda kulturens finansiering ska kunna utformas med god träffsäkerhet och med förståelse för hela kultursektorns villkor.

Sammantaget bedömer Kulturrådet att utredningen presenterar en väl genomarbetad grund för att bredda kulturlivets finansiering. Förslagen förenar kulturpolitiska mål med ett ökat privat engagemang för kulturen, och skapar förutsättningar för nya investeringar i kulturlivet samtidigt som det offentliga ansvaret ligger fast. Mot denna bakgrund tillstyrker Kulturrådet huvuddelen av förslagen och lämnar nedan mer detaljerade synpunkter på deras utformning och genomförande.

2. Synpunkter

7.1 Ta fram ett investeringsprogram för kultur

Statens kulturråd tillstyrker att regeringen tar fram ett investeringsprogram för att främja ökad privat finansiering av kulturlivet.

Ett investeringsprogram kan skapa en tydlig styrning genom att peka ut prioriteringar och ge en samlad bild av statens insatser för att stimulera privat finansiering.

Vi bedömer att investeringsprogrammet är av avgörande betydelse för genomförandet av matchningssystem (7.3). Förslagen i avsnitt 7.3 bör därför genomföras efter att investeringsprogrammet tagits fram. När det gäller förslagen om skattereduktion (7.2) bedömer vi däremot att investeringsprogrammet är av mindre betydelse för införandet. Om framtagandet av investeringsprogrammet skulle dröja kan däremot förslagen i avsnitt 7.2 genomföras innan programmet tagits fram.

7.2 Förslag för att möjliggöra skattereduktion för gåvor till kultur

Kulturrådet tillstyrker samtliga förslag i avsnitt 7.2.

Kulturrådet delar utredningens bedömning att möjligheten till skattereduktion för gåvor bör omfatta kulturverksamhet. Förslagen skapar bättre förutsättningar för privatpersoner och andra aktörer att stödja kulturlivet ekonomiskt och innebär att kultur i högre grad likställs med andra samhällsområden där skattegynnade givande redan förekommer. Det är därför också centralt att kulturverksamheter som drivs av det offentliga kan godkännas som gåvomottagare, inklusive offentligt ägda aktieföretag. För verksamheter som drivs av det offentliga behöver det dock finnas ett tydligt förfarande och en transparens kring mottagande av privata gåvor, särskilt när det gäller verksamheter som bedrivs inom offentlig förvaltning. Detta för att värna förtroendet för det offentliga och för att säkerställa att inga intressekonflikter uppstår mellan det offentliga uppdraget och den privata finansieringen.

Kulturrådet instämmer även i bedömningen att takbeloppen för skattereduktion bör höjas.

7.3 Matchningssystem för gåvor till kultur

Kulturrådet tillstyrker förslagen om ett matchningssystem med de tre delarna (1) riktade insamlingskampanjer för stora gåvor, (2) matchad gräsrotsfinansiering och (3) semiautomatiskt gåvoförstärkningssystem (avsnitt 7.3.1–7.3.3).

Kulturrådet bedömer att de tre föreslagna delarna av matchningssystemet tillsammans utgör en väl avvägd helhet. De kombinerar olika grader av statlig styrning och skapar förutsättningar för att stimulera både större donationer och mindre insamlingsinitiativ.

Vi tillstyrker också förslagen om att införa matchningssystemet under en fyraårsperiod för att sedan utvärdera hur de olika insatserna har fungerat, och att anpassa framtida insatser efter vad utvärderingen visar. Förslaget säkerställer att statliga medel används på ett effektivt sätt.

Kulturrådet har dock några mindre synpunkter och medskick i genomförandet av förslagen.

Ansvarig myndighet för matchningssystemen

Utredningen pekar inte ut vilken eller vilka myndigheter som ska ansvara för fördelning av statliga stöd inom matchningssystemet.

Givet de beskrivningar som utredningen ger av profilen på den eller de myndigheter som ska ansvara för den statliga matchningen anser vi att Statens

kulturråd är en naturlig aktör för åtminstone de delar av systemet som avser riktade insamlingskampanjer och matchad gräsrotsfinansiering.

Kulturrådet har ett nationellt uppdrag inom kulturområdet, etablerade bidragssystem, omfattande kunskap om kulturlivets struktur samt erfarenhet av att bedöma och följa upp statliga stöd till kulturverksamheter. Myndigheten har också nära kontakter med kultursektorn och erfarenhet av att hantera stödformer som omfattar många olika organisationsformer.

Vad gäller det semiautomatiska stödet instämmer vi i utredningens bedömning att det finns flera myndigheter som skulle kunna få ett sådant uppdrag. Att placera alla tre delar av stödet hos samma myndighet skulle dock kunna ge effektivitetsvinster, och också göra det enklare att löpande följa satsningens genomförande och effekter för kultursektorn.

Statens kulturråd instämmer i utredningens bedömning att det är viktigt att inga innehållsliga bedömningar görs av ansökningar inom det semiautomatiska matchningsstödet (avsnitt 7.3.3). Vi instämmer också i utredningens bedömning att det semiautomatiska matchningsstödet inte behöver hanteras av en kulturmyndighet. Om ansvaret för stödet läggs på en kulturmyndighet skulle ett alternativ kunna vara att skapa ett särskilt organ för matchningsstöden. Syftet med detta skulle vara att tydliggöra att hanteringen sker utan bedömningar av verksamhetens kvalitet. Vår bedömning är dock att ett särskilt organ riskerar att skapa mer administration och motverka samordningsvinster med myndigheten i övrigt. Vi anser därför att nackdelarna med en sådan lösning är större än fördelarna.

Förslag till förordning om statsbidrag för att främja privata kulturinvesteringar (avsnitt 1.5)

I utredningens förslag till förordning för den matchade gräsrotsfinansieringen och det semiautomatiska gåvoförstärkningssystemet anser vi att det finns behov av vissa förtydliganden för att underlätta den ansvariga myndighetens tillämpning.

Begreppet offentlig eller privat kulturverksamhet, som används i 6 § och 13 §, bör ses över eller definieras i förordningen. Nuvarande begrepp är så öppet att det är svårt att bedöma vad som omfattas och inte. I Norges semiautomatiska stödssystem avgränsades de statliga stöden till ett antal konst- och kulturområden. En liknande lösning skulle vara att föredra även i Sverige. Med nuvarande formulering är det också något oklart om kulturverksamhet med ideell huvudman omfattas av förordningen. I utredningen framgår dock att avsikten är att de ska omfattas.

I 8 § tredje punkten framgår att givaren anses ha eget ekonomiskt intresse i verksamheten om den "på annat sätt kan antas få en påtaglig ekonomisk fördel av att statsbidrag lämnas." För att underlätta tillämpningen skulle formuleringen

behöva utvecklas så att det tydligare framgår vilka ekonomiska fördelar som avses.

I 22 § anges att beslut enligt förordningen inte får överklagas. Av utredningen framgår samtidigt att stöd ska lämnas till sökande som uppfyller de villkor som anges i förordningen. Prövningen förefaller därmed i huvudsak vara bunden till i förväg fastställda kriterier.

Högsta förvaltningsdomstolen har uttalat att det vid bedömningen av om en förmån omfattas av rätten till domstolsprövning enligt artikel 6.1 i Europakonventionen bland annat har betydelse om den beslutande myndigheten har ett betydande utrymme för skönsmässiga bedömningar eller om prövningen grundas på tydligt fastställda kriterier. Domstolen har även framhållit betydelsen av om den som uppfyller vissa villkor i praktiken har rätt till den aktuella förmånen (HFD 2016 ref. 49 och HFD 2019 ref. 43).

För flera av Kulturrådets bidrag sker fördelningen efter skönsmässiga bedömningar och prioriteringar mellan sökande inom ramen för tillgängliga medel. Systemet för matchning av privata gåvor bygger däremot på en annan ordning. Mot den bakgrunden är Kulturrådet tveksamt till om ett generellt överklagandeförbud är förenligt med de krav på domstolsprövning som följer av Europakonventionen och unionsrätten. Frågan bör därför analyseras närmare innan förordningen träder i kraft.

8.2 Ekonomiska konsekvenser

Kulturrådet instämmer i utredningens bedömning (under rubriken Matchning) att det är viktigt att finansieringen av ett matchningssystem inte sker genom omfördelning av befintliga medel inom utgiftsområde 17 (kultur).

8.2.2 Administrativa kostnader

Kulturrådet delar inte utredningens bedömning att samtliga matchningssystem kan administreras med motsvarande två årsarbetskrafter.

Förslagen innebär nya arbetsuppgifter inom information, kommunikation, handläggning, kontroll, uppföljning och juridisk bedömning. Därtill tillkommer utveckling av rutiner, digitala system och samverkan med andra aktörer.

Kulturrådet bedömer därför att administrationen av förslagen kräver betydligt mer än två årsarbetskrafter. Innan införandet bör regeringen föra en dialog med berörd myndighet om vilka resurser som krävs för att fördela stöden.

Övriga synpunkter

Tydlig vägledning behövs när aktörer söker flera statliga stöd

Vi instämmer i utredningens bedömning (avsnitt 8.1.1) att det är viktigt att offentliga bidragsgivare inte drar ner på stödet till aktörer som lyckas attrahera privata medel. Detta skulle motverka syftet att skapa incitament för privata investeringar.

Att inte ta hänsyn till andra statliga stöd för samma verksamhet går dock på tvärs mot allmän praxis inom statsförvaltningen. Vanligtvis arbetar både Kulturrådet och andra myndigheter för att motverka dubbelfinansiering, det vill säga att samma kostnad finansieras av flera olika statliga stöd.

I flera av Kulturrådets bidragsförfordningar framgår att hänsyn vid fördelningen av bidrag ska tas till om verksamheten redan beviljats annat statligt stöd; eller att en ansökan får avslås om sökanden har fått annat statligt bidrag för samma verksamhet eller projekt.¹ I flera förfordningar står också att stöd endast får fördelas till verksamheter som även har annan finansiering.² Annan finansiering kan vara privata bidrag, offentliga bidrag eller egna verksamhetsintäkter.

Det behöver klargöras hur stöd inom matchningssystemet förhåller sig till de bidragsförfordningar som innehåller bestämmelser om att hänsyn ska tas till annan statlig finansiering eller krav på annan finansiering. Det gäller oavsett vilken myndighet som fördelar medel i matchningssystemet. Särskilt bör det klargöras om en och samma gåva både ska kunna ligga till grund för statlig matchning och betraktas som medfinansiering i ansökan om projekt- och verksamhetsbidrag. Det bör också tydliggöras om statlig matchning av privata gåvor ska beaktas vid bedömning av Kulturrådets verksamhets- och projektbidrag.

Utredningen redovisar EU:s regler om statligt stöd, bland annat den allmänna gruppundantagsförfordningen och reglerna om stöd av mindre betydelse. Det framgår dock inte tillräckligt tydligt på vilken statsstödsrättslig grund som stöd inom matchningssystemet ska lämnas. Detta bör klargöras, eftersom den rättsliga grunden kan få betydelse för hur stödet får kombineras med andra offentliga stöd och vilka kontroller den ansvariga myndigheten behöver göra. Det bör även analyseras vilka begränsningar i fråga om kumulering, stödnivåer och överkompensation som följer av den statsstödsrättsliga grund som ska tillämpas, särskilt när matchningsstöd kombineras med andra offentliga stöd.

¹ Förfordningarna 2018:66, 2012:516, 2020:337 och 2012:517.

² Förfordningarna 2012:516, 2020:337 och 2012:517.

Små aktörer och privata företag omfattas i lägre grad av förslagen

Vi bedömer att utredningens förslag på det stora hela stärker förutsättningarna för kultursektorn att attrahera privat kapital. Vi noterar dock att endast en liten del av utredningens förslag gynnar de många små verksamheter och företag som finns inom kultursektorn. Dessa små företag och verksamheter är mycket viktiga för sektorn och för den konstnärliga utvecklingen och kvaliteten. Inte minst eftersom många konstnärligt verksamma bedriver verksamhet i egna företag.

De små företagen omfattas inte av förslagen om gåvor med skattereduktion, eftersom privata företag generellt inte omfattas. Mycket små verksamheter omfattas inte heller av förslaget till det semiautomatiska stödsystemet, eftersom det där finns ett minimikrav på avlönad personal motsvarande minst en årsarbetskraft. Det är inte heller sannolikt att de kommer att omfattas av insamlingskampanjer för stora satsningar. Den enda del av förslagen som de omfattas av är därmed matchad gräsrotsfinansiering.

Utredningen presenterar goda skäl för de vägval som de har gjort. När det gäller det semiautomatiska matchningssystemet anges dock att en av två anledningar till gränsen på avlönad personal motsvarande en årsarbetskraft är att verksamheten ska vara professionell. I sammanhanget vill vi framföra att många verksamma i kultursektorn verkar som egenföretagare och kombinatörer. Även verksamheter med stark professionalitet i form av hög konstnärlig kvalitet kan därför uteslutas av kravet på avlönad personal.

I det fortsatta arbetet med att stärka den privata finansieringen av kulturområdet finns det skäl att särskilt undersöka om det, utöver utredningens förslag, även är möjligt att vidta åtgärder för att förbättra förutsättningarna för privat finansiering av små kulturverksamheter.

3. Beslut

Statens kulturråd (Kulturrådet) ansvarar för frågor om kulturens utveckling och tillgänglighet och ska genom sin verksamhet bidra till att de nationella kulturpolitiska målen uppnås. Vi fördelar och följer upp statliga bidrag och verkar särskilt för konstnärlig kvalitet och utveckling inom våra verksamhetsområden.

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektören Eva Bergquist. Ärendet har föredragits av verksamhetsstrategen Love Ander. I den slutliga handläggningen av ärendet har även stabschefen Klara Tomson, chefsjuristen Greta von Rosen Stövind och GD-koordinatören Ömer Bulduk medverkat.

Eva Bergquist

Generaldirektör

Love Ander

Verksamhetsstrateg